

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ ТА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 1(17), 2026

Мукачево

5. Філоненко О. С., Гордієнко Т. В. Основи взаємодії школи та сім'ї у вихованні молодших школярів. *EDITORIAL BOARD*. 2022. С. 554-557.
6. Лендєл К. І., Товканець Г. В. Принципи виховання у сучасних підходах до формування особистості молодшого школяра. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції*: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Мукачево, 27-28 жовтня 2022 р. / гол. ред. Т. Д. Щербан. Мукачево: МДУ, 2022. С. 155–156.
7. Сідор Ю. І., Товканець Г. В. Врахування принципів виховання в організації освітньої діяльності початкової школи. *Наука майбутнього*: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. В. В. Гоблик. Мукачево: РВВ МДУ, 2022. Вип. 2(10). С. 166-172.

УДК 37.015.31:028.5:373.3.011.3-052(045)

Товканець Г.В.

доктор педагогічних наук, професор,
Мукачівський державний університет

Біляк А.М.

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет

Бляшин М.А.

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр,
спеціальність 013 Початкова освіта,
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглянуто сучасні підходи до формування читацької компетентності учнів початкової школи. Проаналізовано педагогічні умови, методи та технології розвитку читацької діяльності в контексті Нової української школи. Особливу увагу приділено інтерактивним методам навчання, роботі з дитячою книгою та використанню читацьких стратегій.

Ключові слова: читацька компетентність, початкова школа, літературне читання, інтерактивні технології, читацькі стратегії.

The article deals with modern approaches to the formation of reading competence of primary school students. The pedagogical conditions, methods and technologies of developing reading activity in the context of the New Ukrainian School are analyzed. Special attention is paid to interactive teaching methods, working with children's books and the use of reading strategies.

Key words: reading competence, primary school, literary reading, interactive technologies, reading strategies.

Постановка проблеми. У сучасній початковій школі дедалі більшого значення набуває формування читацької компетентності як базової складової навчальних досягнень учнів. Вона передбачає не лише техніку читання, а й

усвідомлене сприйняття тексту, уміння його аналізувати, інтерпретувати та використовувати отриману інформацію у практичній діяльності.

Читацька компетентність у сучасній освіті розглядається як складне багатокомпонентне утворення, що формується на основі компетентнісного підходу та включає не лише техніку читання, а й уміння розуміти, аналізувати та інтерпретувати текст, а також критично оцінювати інформацію. Вона передбачає розвиток мотиваційної, когнітивної, діяльнісної та рефлексивної складових, які забезпечують здатність учня ефективно працювати з різними видами текстів і використовувати читання як засіб навчання та саморозвитку [3, с. 9]

В умовах Нової української школи актуальним є пошук ефективних методів і технологій, що сприятимуть формуванню активного та свідомого читача.

Аналіз досліджень. Проблема розвитку читацької компетентності активно розглядається сучасними науковцями. Розвиток навички читання у молодших школярів є однією з найважливіших складових початкової освіти, оскільки вона формує базові уміння для подальшого навчання та розвитку комунікативної компетентності. Читання не обмежується лише технікою декодування символів. Воно включає усвідомлення змісту тексту, розвиток уваги, пам'яті, мислення та мовлення. На сучасному етапі особливу увагу приділяють формуванню у школярів позитивної мотивації до читання, оскільки вона безпосередньо впливає на результативність навчання та здатність дитини до самостійного пізнання

Зокрема, К. Петрик наголошує на важливості педагогічної інноватики у процесі формування читацької самостійності молодших школярів, що сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів [2, с.18]. В. Ліпчевська визначає структуру читацької компетентності, яка включає мотиваційний, когнітивний та діяльнісний компоненти [1, с.12]. К. Шкандевич акцентує увагу на формуванні читацької компетентності на уроках мовного циклу через системність і міжпредметні зв'язки [5, с.14]. І. Хижняк, І. Лобачова та О. Хващевська

розглядають інтеграцію читацьких стратегій і сучасних педагогічних технологій як умову підвищення ефективності уроків літературного читання [4, с.9].

Метою статті - проаналізувати сучасні підходи та методичні засоби формування читацької компетентності учнів початкових класів у контексті сучасної освітньої реформи.

Виклад основного матеріалу. Читацька компетентність є інтегрованою якістю особистості, що включає здатність учня свідомо читати, розуміти, аналізувати та інтерпретувати текст.

За В. Ліпчевською, читацька компетентність складається з трьох взаємопов'язаних компонентів: мотиваційного; когнітивного; діяльнісного [1, с.15].

Виокремимо декілька підходів:

1. Застосування інноваційних підходів у формуванні читацької компетентності.

Сучасні педагогічні технології відіграють ключову роль у розвитку читацьких умінь.

Як зазначає К. Петрик, використання інноваційних методів дозволяє активізувати самостійну читацьку діяльність учнів та формує їхню пізнавальну активність [2, с.22].

До ефективних технологій належать: інтерактивне навчання; групова робота; проблемні ситуації; рольові ігри за змістом тексту.

Важливими є такі форми роботи:

1. Обговорення прочитаного;
2. Ведення читацьких щоденників;
3. Творчі завдання (ілюстрування, переказ, продовження історії);
4. Емоційне осмислення тексту.

2. Інтерактивні методи навчання читання.

К. Шкандевич зазначає, що інтерактивні методи сприяють розвитку критичного мислення та активної позиції учнів [5, с.19].

Серед таких методів:

- «Мозковий штурм»;
- «Читання з передбаченням»;
- «Коло ідей»;
- «Сенкан»;
- робота в парах і групах.

3. Читацькі стратегії у сучасному навчанні.

За дослідженням І. Хижняк, І.Лобачової та О. Хващевської, ефективним є впровадження читацьких стратегій у навчальний процес [4, с.11].

До них належать:

- прогнозування змісту тексту;
- постановка запитань до тексту;
- візуалізація;
- узагальнення та рефлексія.

Ці стратегії сприяють глибшому розумінню тексту та розвитку аналітичного мислення.

Висновки. Отже, формування читацької компетентності учнів початкових класів є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти, оскільки саме вона виступає основою успішного навчання, розвитку мислення та формування особистості дитини. У контексті Нової української школи читацька компетентність розглядається не лише як уміння технічно правильно читати, а як здатність глибоко розуміти зміст тексту, аналізувати його, інтерпретувати та застосовувати отриману інформацію в різних життєвих ситуаціях.

Аналіз наукових джерел [3; 4; 5] засвідчив, що ефективність формування читацької компетентності значною мірою залежить від використання інноваційних педагогічних підходів, інтерактивних методів навчання та системної роботи з дитячою книгою. Важливу роль відіграє впровадження читацьких стратегій, які сприяють розвитку критичного мислення, самостійності та активної пізнавальної діяльності учнів.

Особливого значення набуває організація освітнього процесу,

орієнтованого на особистісні потреби дитини, її інтереси та рівень підготовки. Це передбачає використання різноманітних форм і методів роботи: групової діяльності, творчих завдань, обговорення прочитаного, інтеграції змісту навчання з іншими предметами.

Таким чином, розвиток читацької компетентності має бути спрямований на формування свідомого, активного та творчого читача, здатного не лише сприймати інформацію, а й критично її осмислювати. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вдосконаленні методик розвитку читацької компетентності з урахуванням цифрових технологій та індивідуальних освітніх траєкторій учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ліпчевська В. Е. Особливості формування читацької компетентності в учнів початкових класів. 2024. 34 с. URL: <https://ekhssuir.kspu.edu/items/1786ded0-7b2b-44f0-8903-777939a51dbe>.
2. Петрик К. Педагогічна інноватика у процесі формування читацької самостійності молодших школярів. *Acta Paedagogica Volynienses*. 2023. 48 с. URL: <https://journals.vnu.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/1402>.
3. Товканець Г. В. Концептуальні підходи до моделювання альтернативних форм розвитку компетентностей особистості в умовах освітніх трансформацій. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2024. 12 с. URL: <https://aesthetethicpedaction.pnpu.edu.ua/article/view/320912>.
4. Хижняк І., Лобачова І., Хващевська О. Сучасний урок літературного читання в початковій школі: інтеграція читацьких стратегій і педагогічних технологій. 2025. 23 с. URL: <https://profped.ddpu.edu.ua/article/view/334024>.
5. Шкандевич К. В. Формування читацької компетентності молодших школярів на уроках мовного циклу. 2024. 26 с. URL: <https://dspace.vspu.edu.ua/items/7a552a30-a2c4-422d-858e-38447e7887c2>.

УДК 376.091:37.015:551.58(045)

Ющик Р. О.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
спеціальність А1 Освітні науки,
Мукачівський державний університет

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КОМФОРТНОГО І БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ФОКУС ІНКЛЮЗИВНОСТІ

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>